

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ОВОЛОДІННЯ КАЗКОТЕРАПЕВТИЧНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ

Олена Казачінер

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри здоров'я людини,
реабілітології і спеціальної психології,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди,
E-mail: elena.kazachiner@gmail.com

Юрій Бойчук

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
професор кафедри здоров'я людини,
реабілітології і спеціальної психології, ректор,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди,
E-mail: yurij.boychuk@gmail.com

На тлі активного формування та розвитку гуманістичної парадигми в освіті підготовка кваліфікованих фахівців у галузі корекційно-педагогічної діяльності, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці, є одним із пріоритетних напрямів розвитку системи вищої освіти в Україні. Особливої актуальності набуває питання розвитку професіоналізму педагогів, оскільки у складних суспільних умовах все більше зростає коло проблем, які потребують соціально-педагогічного вирішення: духовна деградація, несприятливий соціальний досвід, втрата ціннісних орієнтацій, деформація відносин у суспільстві та родині тощо.

Нині в умовах реформування освіти виникає нагальна потреба у пошуку нових шляхів роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Такими шляхами є використання у педагогічній практиці арт-терапевтичних форм, методів та прийомів.

Унікальним методом розв'язання зазначених проблем є метод казкотерапії. Казкотерапія є одним із різновидів арт-терапії, який передбачає якісну професійну підготовку фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти до її впровадження. Використання казкотерапії дає змогу безпосередньо впливати на емоційно-почуттєву сферу особистості, змінювати моделі поведінки, актуалізувати приховані ресурсні можливості у складних життєвих ситуаціях. Результативність використання методу казкотерапії передбачає володіння ним на професійному рівні, що потребує підготовки кваліфікованих педагогів, здатних сприяти особистості в її становленні, розвитку та самореалізації, ефективно взаємодіяти з клієнтом з метою надання йому допомоги, оперативно реагувати на запити клієнта та підвищувати свою кваліфікацію в умовах швидких соціально-економічних змін.

Різноманітні аспекти підготовки фахівців до застосування казкотерапії були предметом наукових пошуків О. Василевської [1], Т. Зінкевич-Євстигнєвої [2], Г. Локаревої [4], О. Філь [4; 5; 7; 8], О. Ставицької [6] та інших. Проте в Україні бракує підручників, посібників, практикумів, які б допомагали фахівцям не лише теоретично, а й практично оволодіти технологіями казкотерапії. Розроблені нами практикуми «Основи казкотерапії» та «Казкотерапія: поглиблений курс» є відповіддю на запити професійної освіти для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта», для вихователів закладів дошкільної освіти, вчителів початкових класів, фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти.

Здобувачі, що в майбутньому працюватимуть із практикумами під час навчальних занять, зможуть набути фахових компетентностей щодо:

- оволодіння теоретичними засадами казкотерапії,
- видів казок,
- особливостей складання та роботою над казками,
- форм роботи з казкою,
- особливостей використання казок у індивідуальній та груповій роботі,
- правил створення терапевтичної казки (універсальний алгоритм казки),
- оволодіння основними підходами до психолого-педагогічного аналізу казок (практикум «Основи казкотерапії» [3]).

Практикум «Казкотерапія: поглиблений курс» [4] передбачає поглиблене оволодіння казкотерапією у таких надзвичайно важливих та актуальних напрямках:

1) Етапи занурення в роботу з казкою. Створення казково-ігрового середовища для дітей.

2) «Спецефекти», що допомагають посилити цілющу силу казки; Здійснення діагностики методом казкотерапії.

3) Техніка «Шлях героя».

4) Особливості казки для роботи з психосоматичними захворюваннями.

5) Казкотерапія як спосіб створення наміру одужання.

6) Казка як засіб корекції небажаної поведінки у дітей.

7) Особливості написання казки для роботи зі стресом та страхами;

8) Казка як інструмент роботи з самотністю.

9) Методи казкотерапії в роботі з темою самосаботажу.

10) Робота з текстами в процесі психотерапії та психокорекції проживання кризових станів.

11) Використання готових казок та специфіка написання корекційних і терапевтичних казок для дітей і дорослих у ситуації горя.

12) Психокорекційні казки для роботи з дитячо-батьківськими стосунками; Казки для пошуку рішень.

13) Казка як спосіб моделювання майбутнього (інструмент для формування змін у житті або виходу зі складної ситуації).

14) Казкотерапія як можливість визначення (у професії, перевагах, бажаннях).

Позитивом пропонованих практикумів є розробка завдань різного формату та різного рівня складності. Ми не обмежуємо здобувачів у виборі казок для роботи та аналізу.

У практикумах реалізовано творчий підхід до роботи з казками терапевтичного спрямування різних видів, надано можливість здобувачам спробувати свої можливості під час аналізу казок, розробок корекційних занять та їх фрагментів.

Нами було також розроблено широкий спектр творчих цікавих завдань, спрямованих на поглиблене вивчення казкотерапевтичних технік, розробку корекційних занять та їх фрагментів тощо, а також необмеження тих, хто працюватиме з практикумом, у виборі та аналізі казок, художніх та мультиплікаційних фільмів, оповідань тощо. Усе це, на нашу думку, надасть можливість розширення літературного, читацького кругозору не лише фахівців, а й дітей, із якими працюють педагоги.

Ми не залишили поза увагою і загальні теоретичні аспекти казкотерапії, якими обов'язково мають оволодіти здобувачі вищої освіти за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта».

Таким чином, пропоновані нами практикуми «Основи казкотерапії» та «Казкотерапія: поглиблений курс» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта» є новинкою у системі підготовки фахівців та можуть бути

рекомендовані для впровадження у практику професійної підготовки майбутніх фахівців за цими напрямками.

Список використаних джерел:

1. Василевська О. І. Сучасні тенденції казкотерапії в роботі практичного психолога. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 12. Психологічні науки.* 2014. Вип. 44. С. 246–252.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. *Формы и методы работы со сказками.* Санкт-Петербург : Речь, 2006. 240 с.
3. Казачінер О. С., Бойчук Ю. Д. Основи казкотерапії. Практикум для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта». Харків, 2022. 80 с.
4. Казачінер О. С., Бойчук Ю. Д. Казкотерапія: поглиблений курс. Практикум для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта», для вихователів закладів дошкільної освіти, вчителів початкових класів, фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти. Харків, 2022. 120 с.
5. Локарева Г. В., Філь О. В. Казкотерапія в підготовці соціальних педагогів до професійної діяльності: теорія і практика : монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2016. 416 с.
6. Методичні рекомендації з формування умінь оволодіння методом казкотерапії: для студ. денної та заоч. форми навчання спец. «Соціальна педагогіка» / уклад. О. В. Філь. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. 47 с.
7. Ставицька О. Г. Технології казкотерапії у практиці психологічного консультування. *Психологічні перспективи.* 2012. Вип. 19. С. 228–236.
8. Філь О. В. Використання казкотерапевтичного тренінгу в професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів. *Вісник Запорізького національного університету. Сер. Педагогічні науки.* 2010. № 2 (13). С. 173–181.
9. Філь О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2010. 20 с.